

Мартиненко Наталія Василівна,
доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри права та публічного управління
Київського національного університету будівництва і архітектури,
проспект Повітряних Сил, 31, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3234-0689>
e-mail: natalmartynenko@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Стандартизація, заснована на останніх досягненнях науки, техніки та практичного досвіду, є найважливішим інструментом підвищення якості, а також визначає прогресивні та, що дуже важливо, економічно оптимальні рішення багатьох завдань. Для створення умов, які забезпечують проведення судових експертиз високої якості, і підвищення ефективності експертного провадження необхідна раціональна система стандартів, яка охоплюватиме всі «життєві цикли» судової експертизи, проте пріоритетним напрямом завжди вважалася стандартизація методичних матеріалів з провадження судової експертизи. Метою цієї статті є дослідження проблематики стандартизації методичного забезпечення судово-експертної діяльності, зокрема: з'ясувати рівень здійснення міжнародного співробітництва при впровадженні механізмів стандартизації, встановити чи є впровадження стандартизації механізмом, що сприятиме досягненню єдиного методичного підходу, окреслити перспективи стандартизації методичного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні.

Високі вимоги судочинства до об'єктивізації доказів обумовлюють сучасні тенденції розвитку судово-експертної діяльності. В умовах глобалізації всіх сфер людської діяльності, з огляду на реалії української дійсності, пов'язані з активізацією євроінтеграційного та євроатлантичного процесів, прямим застосуванням збройної сили проти України, необхідності протидії зростаючій транснаціональній злочинності, міжнародному тероризму, економічним злочинам, незаконній міграції та іншим викликам часу стандартизація є основним організаційним механізмом для досягнення та підтримки високого рівня якості судових експертиз, достовірності висновків експертів та підвищення ефективності експертного провадження.

Значення міжнародних стандартів у сфері судової експертизи в їхній універсальності, тобто можливості застосування в будь-якій судово-експертній установі, незалежно від країни, відомчої приналежності та організаційної структури. Положення стандартів, розроблених ISO/TC 272, повинні враховуватися при розробці національних стандартів у сфері судової експертизи, підтримуючи додержання принципів взаємопов'язаності, не-

суперечності та наступності у стандартизації. Для підвищення якості у судово-експертній діяльності необхідно розвивати та зміцнювати співпрацю судово-експертних установ України з міжнародними організаціями з питань стандартизації як за допомогою спільної роботи в ISO/TC 272, так і шляхом участі у різних форматах спілкування, пропонуваніх регіональними мережами діючих лабораторій судової експертизи.

Ключові слова: *судово-експертна діяльність, міжнародні стандарти, стандартизація, методичне забезпечення, національні стандарти.*

Як цитувати: Мартиненко Н. В. Перспективи стандартизації методичного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2024. Вип. 2 (79). С. 328–341. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-16>

Постановка проблеми. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі (ЄС). Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування [32]. Міжнародна судово-експертна співпраця регулюється низкою двосторонніх та багатосторонніх договорів про співробітництво у галузі надання взаємної правової допомоги, а також національним процесуальним законодавством та законодавством про судово-експертну діяльність.

Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, їх територіальні філії, експертні установи комунальної форми власності, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених Законом України «Про судову експертизу» [9].

Організація науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності та організаційно-управлінські засади діяльності державних спеціалізованих установ покладаються на міністерства та інші державні органи, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність [9]. Отже, в цілісній діяльності можна виділити два її напрямки: організація та провадження.

Необхідність стандартизації судово-експертної діяльності продиктована потребою вирішення проблем, пов'язаних з методичним та організаційним забезпеченням, процесуальним регулюванням цієї діяльності, кваліфікаційними вимогами до судових експертів.

Стандартизація – діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері [10]. Стандартизація, заснована на останніх досягненнях науки, техніки та практичного досвіду, є найважливішим інструментом підвищення якості, а також визначає прогресивні та, що дуже важливо, економічно оптимальні рішен-

ня багатьох завдань. Для створення умов, які забезпечують проведення судових експертиз високої якості, і підвищення ефективності експертного провадження необхідна раціональна система стандартів, яка охоплюватиме всі «життєві цикли» судової експертизи, проте пріоритетним напрямом завжди вважалася стандартизація методичних матеріалів з провадження судової експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опрацювання міжнародних стандартів у сфері судово-експертної діяльності є важливим для підвищення надійності, прозорості та впевненості у судових доказах [8]. Міжнародні стандарти у сфері судово-експертної діяльності, з огляду на реалії української дійсності, потребують усестороннього дослідження [3]. Пропонується до повноважень Координаційної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України включити координацію стандартизації у сфері судово-експертної діяльності [4].

Стандартизація – досить складний процес, в якому можна виділити такі елементи як типізація та уніфікація. Ці елементи є одночасно методами стандартизації, і окремими самостійними видами робіт. Одним з напрямків уніфікування судово-експертної діяльності є розроблення, зокрема кращих практичних керівництв за напрямками діяльності збирання та експертування об'єктів, що мають криміналістичну значущість, відомими експертними інституціями [11]. Методичні матеріали мають розроблятися, затверджуватися і застосовуватися відповідно до національних стандартів та інших документів зі стандартизації судово-експертної діяльності [1]. Спостерігається протиріччя між собою та неузгодженість існуючих експертних методик різних відомств, їх недоступність для відомчих експертів та учасників судочинства [13]. Дослідники звертають увагу на те, що на сьогодні склалася критична ситуація з розробленням, затвердженням і практичним використанням паспортизованих експертних методик, замість яких співробітники науково-дослідних установ судових експертиз змушені використовувати численні інструктивні листи, рекомендації, найпростіші навчальні посібники та методичні вказівки, попри те, що в п.4.12 Інструкції [12] вказується на необхідність зазначення у висновку експерта застосованих ним методик [1].

Мета статті. Дослідити проблематику стандартизації методичного забезпечення судово-експертної діяльності, зокрема: з'ясувати рівень здійснення міжнародного співробітництва при впровадженні механізмів стандартизації, встановити чи є впровадження стандартизації механізмом, що сприятиме досягненню єдиного методичного підходу, окреслити перспективи стандартизації методичного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні.

Методологія проведення дослідження. На всіх етапах пізнавального процесу використовувався діалектичний підхід, який і посприяв отриманню верифікованих висновків. Для обґрунтування теоретичних висновків застосовано базові методи, якими визначається логіка прирощення нового наукового знання, зокрема: порівняльно-правовий, історично-правовий, системно-структурний, контент-аналізу тощо.

Виклад основного матеріалу та отриманих наукових результатів. Для розвитку міжнародного співробітництва на будь-якому рівні та в будь-яких напрямках необхідна гармонізація «правил гри» на міжнародному та національно-

му рівнях з метою провадження узгодженої діяльності в галузі стандартизації. Стандартизація має величезне значення для розвитку будь-якої країни, сприяючи випуску безпечної та якісної продукції, підвищенню її технічного рівня та конкурентоспроможності, уніфікації вимог до технологій, економії ресурсів. Стандартизація охоплює практично всі галузі людської діяльності та має на меті встановлення та підтримку порядку, а також знаходження оптимальних рішень для повторюваних завдань у різних сферах, включаючи судово-експертну діяльність.

Законодавчо врегульовані критерії допустимості впровадження механізмів стандартизації в судово-експертну діяльність, є відправною точкою, базисом, що дозволяє шляхом вивчення, творчо підходити до вироблення та прийняття власних прогресивних рішень [5; 6; 7].

Міжнародне співробітництво видається досить перспективним у плані підвищення якості судових експертиз та достовірності висновків експертів. Відразу слід зазначити, що кращі методики, практичні посібники, стандартні робочі процедури тощо в рамках систем управління якістю, повинні документувати «яким чином» будуть виконуватися вимоги стандарту, а от нормативні положення та політика країни визначають, «хто» повинен відповідати цим вимогам [11].

Міжнародне судово-експертне співтовариство визначило наступні основні напрямки діяльності, спрямовані на досягнення високої якості висновків експертів та судово-експертної діяльності в цілому: стандартизація судово-експертної діяльності, валідація судово-експертних методик, сертифікація судово-експертних методик та компетентності експертів; акредитація судово-експертних установ [4; 8].

Найстарішою міжнародною організацією зі стандартизації є Міжнародна спілка електрозв'язку. У 1865 році 20 держав у Парижі заснували Міжнародний телеграфний союз та ухвалили першу конвенцію та телеграфні правила. У 1932 році на повноважній конференції у Мадриді телеграфна та радіотелеграфна конвенції об'єдналися у міжнародну конвенцію електрозв'язку та Міжнародний телеграфний союз було перейменовано на Міжнародний союз електрозв'язку (International Telecommunication Union – ITU) [14].

На Міжнародному конгресі з електрики у 1881 році було розпочато міжнародне співробітництво зі стандартизації у галузі електротехніки. У 1904 році на засіданні урядових делегатів конгресу у Сен-Луїсі США було вирішено створити спеціальну організацію, яка б займалась питаннями стандартизації термінології та параметрів електричних машин. У 1906 році на міжнародній конференції, у якій брали участь 13 країн, найбільше зацікавлених у такій організації, було створено Міжнародну електротехнічну комісію (International Electrotechnical commission – IEC) [17].

Найважливіше значення має Міжнародна організація зі стандартизації – ІСО (International organization for standardization – ISO), що була утворена внаслідок об'єднання двох організацій. Одна з них – Міжнародна федерація національних асоціацій з стандартизації (International Federation of National Standardization – ISA), створена у Нью-Йорку у 1926 році та керована з Швейцарії, інша – Координаційний комітет Організації Об'єднаних Націй із питань стандартизації

(United Nations Standards Coordinating Committee – UNSCC), створений 1944 року та керований з Лондона.

У Лондоні 14 жовтня 1946 року 65 делегатів з 25 країн зустрілися, щоб обговорити майбутнє стандартизації [18]. У лютому 1947 року ІСО починає свою роботу з 67 технічними комітетами. Перше видання Статуту Міжнародної організації зі стандартизації було розроблено на Лондонській конференції та офіційно прийнято після його ратифікації 15 національними органами зі стандартизації, що брали участь у цій конференції. З того часу публікувалися переглянуті тексти цих документів. Чинний нині Статут був прийнятий відповідно до резолюції 7/2017 Генеральної Асамблеї та замінює вісімнадцяте видання, опубліковане у 2016 році [19]. Колишній генеральний секретар ІСО Лоуренс Д. Ейхер (Lawrence D. Eicher), згадуючи роки становлення та перші етапи розвитку ІСО, пише у своїх спогадах: «Суть історії ІСО не може бути виражена у холодних фактах та цифрах, вона складається з прагнень, успіхів та невдач» [16]. ІСО у своїй діяльності дотримується проголошених принципів стандартизації: прагнення до досягнення консенсусу та відкритість розробки проектів стандартів, а також Статуту [19].

Міжнародне співробітництво в галузі стандартизації, зокрема судово-експертної діяльності, пов'язано з діяльністю Міжнародної організації зі стандартизації. Метою ІСО є сприяння розвитку стандартизації та пов'язаних з нею сфер діяльності у всьому світі для полегшення міжнародного обміну товарами та послугами, удосконалення управління господарською діяльністю, підтримки поширення передової практики у соціальній та екологічній сферах, а також для розвитку співробітництва в галузі інтелектуальної, наукової, технічної та економічної діяльності [19].

Для досягнення зазначених цілей ІСО може приймати наступні міри:

- вживати заходів для полегшення гармонізації стандартів та відповідних сфер діяльності у світовому масштабі;
- розробляти та видавати Міжнародні стандарти та вживати заходів щодо їх застосування у світовому масштабі;
- організовувати обмін інформацією щодо роботи своїх членів та технічних комітетів;
- співпрацювати з іншими міжнародними організаціями, зацікавленими у суміжних питаннях, у тому числі вивчаючи на їхнє прохання питання, що належать до стандартизації [19].

ІСО – некомерційна, незалежна, неурядова міжнародна організація, членами якої є представники національних органів зі стандартизації із 172 країн. Це добровільна організація, члени якої є визнаними авторитетами у сфері стандартів, кожен із яких представляє одну країну [20].

Рівні або категорії членства держав ІСО відрізняються ступенем доступу до її електронних ресурсів та впливу на зміст документів. В ІСО наголошується, що це допомагає враховувати різні потреби та можливості кожного національного органу щодо стандартизації [20].

Верхній рівень – повноправні члени впливають на зміст стандартів ІСО, що розробляються, і стратегію шляхом участі в голосуванні та обговоренні внесе-

них правок на різних етапах опрацювання в ході міжнародних засідань. Повноправні члени мають право продажу та прийняття міжнародних стандартів на національному рівні [20].

Середній рівень – члени-кореспонденти спостерігають за розробкою стандартів ІСО та стратегією шляхом перегляду результатів голосування та участі у міжнародних засіданнях як спостерігача. Члени-кореспонденти, які репрезентують національні організації, продають та приймають міжнародні стандарти ІСО на національному рівні. Члени-кореспонденти на територіях, які не є національними органами, реалізують міжнародні стандарти ІСО на своїй території [20].

Нижній рівень – члени – передплатники. Цей рівень членства дозволяє їм отримувати актуальну інформацію щодо робіт, що проводяться в ІСО. Але брати участь у роботі ІСО вони можуть. Члени – передплатники не мають права продажу та прийняття міжнародних стандартів на національному рівні [20].

Стандарти ІСО розробляються фахівцями, які працюють у певній галузі, розуміють і передбачають її проблеми та використовують стандартизацію як інструмент для створення рівних умов для всіх.

У рамках діяльності ІСО у 2012 році створено міжнародний проектний комітет стандартизації ISO/PC 272 «Forensic sciences» («Судова експертиза» або «Криміналістика»), який у 2016 році став постійно діючим технічним комітетом із аналогічною назвою ISO/TC 272 «Forensic sciences». Сферою діяльності комітету є стандартизація та керівництво в галузі судової експертизи, що включає розробку стандартів, які відносяться до лабораторних та польових методів та методів судової експертизи в широких загальних областях, таких як виявлення та збирання речових доказів, подальший аналіз та інтерпретація доказів, а також повідомлення про результати та висновки [21].

На сьогодні опубліковано три стандарти, що знаходяться в компетенції Технічного комітету ТК 272 «Судова експертиза» [22]:

– ІСО 18385-2016 «Зведення до мінімуму ризику зараження ДНК людини у наборах, які використовуються для збору, зберігання та аналізу біологічного матеріалу у судово-експертних цілях – Вимоги» (ISO 18385:2016 «Minimizing the risk of human DNA contamination in products used to collect, store and analyze biological material for forensic purposes – Requirements») опубліковано у 2016 році, востаннє переглянуто та підтверджено у 2022 році [23];

– ІСО 2143 – 1 – 2018 «Судова експертиза. Частина 1. Терміни та визначення» (ISO 21043-1:2018 «Forensic sciences – Part 1: Terms and definitions») опубліковано у 2018 році, очікується, що протягом найближчих місяців буде замінено на ISO/DIS 21043-1 [24];

– ІСО 21043 – 2 – 2018 «Судова експертиза. Частина 2. Розпізнавання, документування, збирання, транспортування та зберігання об'єктів експертного дослідження» (ISO 21043-2:2018 «Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items») опубліковано у 2018 році, очікується, що протягом найближчих місяців буде замінено на ISO/DIS 21043-2 [25].

Стандарти повинні відповідати вимогам часу, розвитку науки та технологій, тому їх зазвичай раз на п'ять років переглядають і оновлюють.

Три частини стандарту серії 21043, що залишилися: частина 3 «Аналіз», частина 4 «Інтерпретація», частина 5 «Звітність» перебувають в розробці на різній стадії готовності [22].

В ISO/TC 272 «Forensic sciences» 27 повноправних членів, 21 спостерігачів. До структури комітету входять: секретаріат, який знаходиться в Австралії, та робочі групи.

Мабуть слід зазначити, що до переліку джерел із уніфікування правових систем слід віднести стандарти – міжнародні, регіональні, зокрема європейські та національні, що приймаються відповідними організаціями зі стандартизації [11].

США – повноправний член ISO/TC 272 «Forensic sciences» [26]. The American Society for Testing and Materials (ASTM) у 1970 році був створений Комітет E30 з криміналістики. Комітет, який налічує 335 осіб, має юрисдикцію щодо 71 стандарту судової експертизи. E30 має 5 технічних підкомітетів, які керують стандартами. Ці стандарти все ще відіграють провідну роль у всіх аспектах судової експертизи, включаючи криміналістику, цифрові та мультимедійні докази, аналіз уламків пожежі, аналіз тестування на наркотики, збір і збереження фізичних і цифрових доказів, а також звітування про результати.

У 2009 році світ судової експертизи «вибухнув» доповіддю National Research Council (NRC) та National Academies of Sciences (NAS) «Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward» [31]. З урахуванням пропозицій зі стандартизації, у 2014 році для зміцнення судової експертизи у США the National Institute of Standards and Technology (NIST) разом з the Department of Justice (DOJ) було засновано the Organization of Scientific Area Committees (OSACs) [30]. Місія OSAC полягає у сприянні розробці технічно обґрунтованих стандартів, розширення реєстру OSAC стандартами, що пройшли технічну оцінку, і підтримці впровадження цих стандартів зацікавленими сторонами OSAC та експертно-криміналістичною спільнотою [15]. Але OSAC не є визнаною державою організацією з розробки стандартів.

Заснована у 2015 році Academy Standards Board (ASB) є дочірньою компанією the American Academy of Forensic Sciences (AAFS) та акредитована the American National Standards Institute (ANSI) як організація з розробки стандартів. Зосереджуючись на опрацюванні та впровадженні стандартів, ASB сприяє збору надійних даних, зменшуючи вплив упередженості в системі правосуддя [33]. ANSI є американською організацією-членом ISO.

Академія судової експертизи Міністерства юстиції Китаю вперше направила членів до ISO/TC 272 «Forensic sciences» у 2016 році. До 2020 року Китай був членом-спостерігачем. На сьогодні Китай є повноправним членом ISO/TC 272 «Forensic sciences» [26]. Адміністрування національних операцій зі стандартизації здійснює Китайський національний адміністративний комітет зі стандартизації (China National Standardization Administration Committee – SAC).

Європейський комітет зі стандартизації (the European Committee for Standardization – CEN) створив проектний комітет CEN/TC 419 у 2012 році для розробки стандартів судової експертизи. У 2017 році ТК 419 передав всю свою роботу ISO за Віденською угодою [28] та розробляє стандарти у співпраці з ISO.

Україна – член-спостерігач ISO/TC 272 «Forensic sciences» [29]. Тематика міжнародного комітету ISO/TC 272 закріплена наказом національного органу стандартизації, функції якого виконує ДП «УкрНДНЦ», від 07.05.2018 № 125 про створення Технічного комітету стандартизації (далі – ТК) 192 «Судова експертиза» із покладенням функцій секретаріату зазначеного ТК на Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, а наказом від 19.06.2018 № 175 затверджено Положення про ТК 192 «Судова експертиза» [2]. До складу ТК 192 входять 23 колективних та 5 індивідуальних членів, серед яких державні науково-дослідні експертні установи Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, служби безпеки України, Державної митної служби України, Міністерства охорони здоров'я України тощо. Україні слід поглиблювати взаємовідносини із ISO/TC 272 «Forensic sciences» та в подальшому отримати статус повноправного члена цього міжнародного комітету.

ТК 192 гармонізовано один та дві частини іншого міжнародних стандартів щодо мінімізування ризику забруднення продукції, використовуваної для збирання, зберігання, аналізування біологічного матеріалу в криміналістичних цілях, ДНК людини; термінів та визначень в криміналістичному процесі, а також збирання (виявлення, фіксування, вилучання, транспортування та зберігання) об'єктів, що мають криміналістичну значущість, при огляданні місць подій. Крім того, ТК 192 розроблено ще 6 національних стандартів. Наразі триває робота над розробленням понад 24 національних стандартів України [2].

Для цілей судочинства, особливо кримінального, при провадженні судово-експертних досліджень будь-якими експертами повинні застосовуватися виключно стандартизовані єдині науково обґрунтовані та емпірично апробовані методики.

Перелічені форми співробітництва є різноманітною діяльністю керівників судово-експертних організацій, експертів, фахівців, вчених більшості країн світу з питань стандартизації, що, безсумнівно, сприяє розвитку всіх учасників співробітництва [8]. Стандартизація методичного забезпечення судово-експертної діяльності дозволяє обмінюватися інформацією між країнами з різними правовими системами з метою ефективного та справедливого правосуддя.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень. Високі вимоги судочинства до об'єктивізації доказів обумовлюють сучасні тенденції розвитку судово-експертної діяльності. В умовах глобалізації всіх сфер людської діяльності, з огляду на реалії української дійсності, пов'язані з активізацією євроінтеграційного та євроатлантичного процесів, прямим застосуванням збройної сили проти України, необхідності протидії зростаючій транснаціональній злочинності, міжнародному тероризму, економічним злочинам, незаконній міграції та іншим викликам часу стандартизація є основним організаційним механізмом для досягнення та підтримки високого рівня якості судових експертиз, достовірності висновків експертів та підвищення ефективності експертного провадження.

Впливовість провідних міжнародних та європейських недержавних, некомерційних організацій, діяльність яких включає або повністю присвячена судовій експертизі, ґрунтується на сукупності ознак, зокрема: міжнародний масштаб діяльності; міжнародне визнання, засноване на доведеній практич-

ній корисності для всіх членів організацій – формуванні системи стандартів, що визнаються і виконуються всім експертним співтовариством; наявність взаємозв'язків з іншими міжнародними організаціями, здатними створювати нові взаємозв'язки, у тому числі циклічні.

Значення міжнародних стандартів у сфері судової експертизи в їхній універсальності, тобто можливості застосування в будь-якій судово-експертній установі, незалежно від країни, відомчої приналежності та організаційної структури. Положення стандартів, розроблених ISO/TC 272, повинні враховуватися при розробці національних стандартів у сфері судової експертизи, підтримуючи додержання принципів взаємопов'язаності, несуперечності та наступності у стандартизації. Для підвищення якості у судово-експертній діяльності необхідно розвивати та зміцнювати співпрацю судово-експертних установ України з міжнародними організаціями з питань стандартизації як за допомогою спільної роботи в ISO/TC 272, так і шляхом участі у різних форматах спілкування, пропонуваніх регіональними мережами діючих лабораторій судової експертизи.

Міжнародне співробітництво у сфері судово-експертної діяльності має здійснюватися на підставі науково-обґрунтованого стратегічного планування як з метою, так і шляхом європейської інтеграції України до світового правового простору.

Окремого ґрунтового дослідження потребує міжнародна акредитація судово-експертних лабораторій та установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кішко Д., Дзюбак К. До питання стандартизації судово-економічних експертиз. *Сучасні напрямки розвитку судової експертизи та криміналістики* : збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 5 вересня 2024 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 536 с. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/320/9330/21089-1?inline=1>
2. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України. Технічний комітет 192 «Судова експертиза» : Веб-сайт. URL: <https://kndise.gov.ua/tehnichnyj-komitet-192-sudova-ekspertyza/>
3. Kovalenko, M., Martynenko, N. Basic principles of legal regulation in the field of human genomic information processing in the context of implementation of international legal norms to national legislation. *Theory and Practice of Public Administration*. 2022, № 2(75), pp. 22-38. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2022-2-02>
4. Martynenko N. Coordination Council on the Problem of Forensic Expertise under the Ministry of Justice of Ukraine: Composition, Tasks, Authorities, Rights. *Theory and Practice of Public Administration*. 2024, 1(78), pp. 20-35. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-1-02>
5. Martynenko N., Domin D. (ed.) An innovative approach to creating a list of types of forensic examinations and expert specialties. Expert assessments in decision making: risks and safety. Tallinn: Scientific Route OÜ. 2023. Pp. 5-35. DOI: <https://doi.org/10.21303/978-9916-9850-2-1.ch1>
6. Martynenko N. Areas of modernization of the system of training and certification of forensic experts in Ukraine based on the adaptation of foreign experience, *Forensic Sciences Research*. 2024, <https://doi.org/10.1093/fsr/owae033>

7. Martynenko N. Directions for Improving the Financial Support of Forensic Expert Forensic Activity in Ukraine with Account of Positive Foreign Experience. *Forensic Science International: Synergy*, 2024, vol. 9, 100565. <https://doi.org/10.1016/j.fsisyn.2024.100565>

8. Martynenko N. Methodological support for forensic science in the USA and Ukraine: A comparative study. *Forensic Science International: Synergy*, 2025, vol. 10, 100571 <https://doi.org/10.1016/j.fsisyn.2024.100571>

9. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

10. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>

11. Полтавський А. О., Нечеснюк М. В. Уніфікування судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні в країнах із різними правовими системами : практич. посібник / за заг. ред. І. П. Красюка, С. Г. Кримчука, Н. М. Ткаченко, С. С. Чернявського, Ю. О. Чечіля. Київ : НАВС, 2023. 120 с.

12. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

13. Слободян Я. І. Методики проведення судових експертиз: проблемно-орієнтовальний аналіз. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013, № 1, С. 265-272. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_1_32

14. About International Telecommunication Union (ITU). URL: <https://www.itu.int/en/about/Pages/default.aspx>

15. About Us. The organization of scientific area committees for forensic science. *NIST* <https://www.nist.gov/organization-scientific-area-committees-forensic-science/about-us>

16. Friendship among equals. Recollections from ISO's first fifty years, ISO 1997. 89 p. [P. 7]. URL: https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/about%20ISO/docs/en/Friendship_among_equals.pdf

17. IEC – the International Electrotechnical Commission. Home. About the CIE. Liaisons. URL: <https://cie.co.at/about-cie/liaisons/iec-international-electrotechnical-commission>

18. International Organization for Standardization. The ISO story. URL: <https://www.iso.org/about>

19. International Organization for Standardization. ISO Statutes, 2021. Website. URL: <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/archive/pdf/en/statutes.pdf>

20. International Organization for Standardization. Members : Веб-сайт. URL: <https://www.iso.org/about/members>

21. International Organization for Standardization. ISO/TC 272 Forensic sciences. Technical Committees: Website. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817.html>

22. International Organization for Standardization. Standards by ISO/TC 272 Forensic sciences : Website. <https://www.iso.org/committee/4395817/x/catalogue/p/1/u/0/w/0/d/0>

23. International Organization for Standardization (2024). Minimizing the risk of human DNA contamination in products used to collect, store and analyze biological material for forensic purposes – Requirements. <https://www.iso.org/standard/62341.html?browse=tc>

24. International Organization for Standardization. ISO 21043-1:2018 Forensic sciences Part 1: Terms and definitions : Веб-сайт. URL: <https://www.iso.org/standard/69732.html?browse=tc>

25. International Organization for Standardization. ISO 21043-2:2018 Forensic sciences Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items : Веб-сайт. URL: <https://www.iso.org/standard/72041.html?browse=tc>

26. International Organization for Standardization. Members. ANSI. United States. Membership: Member body. URL: <https://www.iso.org/member/2188.html>

27. International Organization for Standardization. Members. SAC. China. Membership: Member body. URL: <https://www.iso.org/member/1635.html>

28. International Organization for Standardization. Resources. Publicly available resources. Vienna Agreement. URL: https://www.iso.org/resources/publicly-available-resources.html?t=OF7wvV-X6LuuN83VzEky_3lzqOrVr-81T8F6C-LeoojL3L9z5xmi0rAB1sxObxW6&view=documents#section-isodocuments-top

29. International Organization for Standardization. Participation : Веб-сайт. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817.html?view=participation>

30. Jones, J., Getz, A. and Sirk, D. (2022), Organization of scientific area committees (OSAC) for forensic science, Encyclopedia for Forensic Sciences, 3rd Edition, [online]. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-823677-2.00145-8>, https://tsapps.nist.gov/publication/get_pdf.cfm?pub_id=932847

31. National Research Council, Division on Engineering, Physical Sciences, Committee on Applied, Theoretical Statistics, Policy, ... & Committee on Identifying the Needs of the Forensic Sciences Community. *Strengthening forensic science in the United States: a path forward*. 2006. National Academies Press.

32. On the National Program for Adapting Ukrainian Legislation to the Legislation of the European Union Law of Ukraine dated 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

33. Who We Are. Academy Standards Board. American Academy of Forensic Sciences. <https://www.aafs.org/academy-standards-board/about-asb>

Стаття надійшла до редакції 16.09.2024

Стаття рекомендована до друку 18.10.2024

Nataliia Martynenko, Ph.D. in the field of Public Management and Administration
Associate Professor of the Department of Law and Public Administration, Kyiv National
University of Construction and Architecture, 31, Povitroflotsky Avenue, Kyiv, 03037, Ukraine
ORC ID: <https://orcid.org/0000-0002-3234-0689> e-mail: natalmartynenko@gmail.com

PROSPECTS OF STANDARDIZATION OF METHODOLOGICAL SUPPORT OF FORENSIC EXPERT ACTIVITIES IN UKRAINE

Abstract. Standardization, based on the latest achievements of science, technology and practical experience, is the most important tool for improving quality, and also determines progressive and, very importantly, economically optimal solutions to many tasks. To create conditions that ensure high-quality forensic examinations and increase the efficiency of expert proceedings, a rational system of standards is necessary, which will cover all “life cycles” of forensic examination, however, the standardization of methodological materials for conducting forensic examinations has always been considered a priority. The purpose of this article is to study the issues of standardization of methodological support for forensic expertise, in particular: to find out the level of international cooperation in the implementation of standardization mechanisms, to establish whether the implementation of standardization is

a mechanism that will contribute to achieving a single methodological approach, to outline the prospects for standardization of methodological support for forensic expertise in Ukraine.

The high requirements of the judiciary for the objectification of evidence determine the current trends in the development of forensic expertise. In the context of globalization of all spheres of human activity, given the realities of Ukrainian reality, associated with the intensification of European and Euro-Atlantic integration processes, the direct use of armed force against Ukraine, the need to counter growing transnational crime, international terrorism, economic crimes, illegal migration and other challenges of the time, standardization is the main organizational mechanism for achieving and maintaining a high level of quality of forensic expertise, the reliability of expert opinions and increasing the efficiency of expert proceedings.

The value of international standards in the field of forensic examination lies in their universality, i.e. the possibility of application in any forensic institution, regardless of the country, departmental affiliation and organizational structure. The provisions of the standards developed by ISO/TC 272 should be taken into account when developing national standards in the field of forensic examination, supporting compliance with the principles of interdependence, consistency and continuity in standardization. To improve the quality of forensic examination activities, it is necessary to develop and strengthen cooperation between forensic institutions of Ukraine and international organizations on standardization issues both through joint work in ISO/TC 272 and through participation in various formats of communication offered by regional networks of operating forensic examination laboratories.

Keywords: *forensic examination activities, international standards, standardization, methodological support, national standards.*

In cites: Martynenko, N. V. (2024). Prospects of standardization of methodological support of forensic expert activities in Ukraine. *Theory and Practice of Public Administration*, 2 (79), 328–341. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-16> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Kishko, D., & Dzyubak, K. (2024). On the issue of standardization of forensic economic examinations. In *Modern directions of development of forensic examination and criminalistics: collection of the All-Ukrainian scientific and practical conference* (Odessa, September 5, 2024). Odesa: Publishing house “Yurydyka”. 536 p. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/320/9330/21089-1?inline=1> [in Ukrainian].
2. Kyiv Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine. (2024). Technical Committee 192 “Forensic Expertise”: Website. URL: <https://kndise.gov.ua/tehnichnyj-komitet-192-sudova-ekspertyza/> [in Ukrainian].
3. Kovalenko, M., & Martynenko, N. (2022). Basic principles of legal regulation in the field of human genomic information processing in the context of implementation of international legal norms to national legislation. *Theory and Practice of Public Administration*, 2(75), 22-38. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2022-2-02> [in Ukrainian].
4. Martynenko, N. (2024). Coordination Council on the Problem of Forensic Expertise under the Ministry of Justice of Ukraine: Composition, Tasks, Authorities, Rights. *Theory and Practice of Public Administration*, 1(78), pp. 20-35. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-1-02> [in Ukrainian].

5. Martynenko, N., Domin, D. (ed.) (2023). An innovative approach to creating a list of types of forensic examinations and expert specialties. In *Expert assessments in decision making: risks and safety*. Tallinn: Scientific Route OÜ, pp. 5-35. DOI: <https://doi.org/10.21303/978-9916-9850-2-1.ch1>
6. Martynenko, N. (2024). Areas of modernization of the system of training and certification of forensic experts in Ukraine based on the adaptation of foreign experience. *Forensic Sciences Research*, owae033. <https://doi.org/10.1093/fsr/owae033>
7. Martynenko, N. (2024). Directions for Improving the Financial Support of Forensic Expert Forensic Activity in Ukraine with Account of Positive Foreign Experience. *Forensic Science International: Synergy*, 9, 100565. <https://doi.org/10.1016/j.fsisyn.2024.100565>
8. Martynenko, N. (2024). Methodological support for forensic science in the USA and Ukraine: A comparative study. *Forensic Science International: Synergy*, 10, 100571. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.fsisyn.2024.100571>
9. On forensic examination: Law of Ukraine dated 02/25/1994 No. 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukrainian].
10. On standardization: Law of Ukraine dated 05.06.2014 No. 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> [in Ukrainian].
11. Poltavsky, A. O., & Nechesnyuk, M. V. (2023). Unification of forensic expertise in criminal proceedings in countries with different legal systems: practical manual (edited by Krasyuk, I. P., Krymchuk, S. G., Tkachenko, N. M., Chernyavskiy, S. S., Chechyl, Yu. O.). Kyiv: NAVS, 120.
12. On approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and Methodological Recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.1998 No. 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukrainian].
13. Slobodyan, Ya. I. (2013). Methods of conducting forensic examinations: problem-oriented analysis. *Fight against organized crime and corruption (theory and practice)*, 1, 265-272. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_1_32 [in Ukrainian].
14. About International Telecommunication Union (ITU). URL: <https://www.itu.int/en/about/Pages/default.aspx>
15. About Us. The organization of scientific area committees for forensic science. NIST. URL: <https://www.nist.gov/organization-scientific-area-committees-forensic-science/about-us>
16. Friendship among equals. Recollections from ISO's first fifty years, ISO -1997. ISBN 92-67-10260-5. 89 p. URL: https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/about%20ISO/docs/en/Friendship_among_equals.pdf
17. IEC – the International Electrotechnical Commission. Home. About the CIE. Liaisons. URL: <https://cie.co.at/about-cie/liaisons/iec-international-electrotechnical-commission>
18. International Organization for Standardization. The ISO story. URL: <https://www.iso.org/about>
19. International Organization for Standardization. ISO Statutes, 2021. Website. URL: <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/archive/pdf/en/statutes.pdf>
20. International Organization for Standardization. Members. URL: <https://www.iso.org/about/members>
21. International Organization for Standardization. ISO/TC 272 Forensic sciences. Technical Committees: Website. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817.html>
22. International Organization for Standardization. Standards by ISO/TC 272 Forensic sciences: Website. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817/x/catalogue/p/1/u/0/w/0/d/0>

23. International Organization for Standardization (2024). ISO 18385:2016 Minimizing the risk of human DNA contamination in products used to collect, store and analyze biological material for forensic purposes – Requirements. URL: <https://www.iso.org/standard/62341.html?browse=tc>

24. International Organization for Standardization. ISO 21043-1:2018 Forensic sciences Part 1: Terms and definitions: Website. URL: <https://www.iso.org/standard/69732.html?browse=tc>

25. International Organization for Standardization. ISO 21043-2:2018 Forensic sciences Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items: Website. URL: <https://www.iso.org/standard/72041.html?browse=tc>

26. International Organization for Standardization. Members. ANSI. United States. Membership: Member body. URL: <https://www.iso.org/member/2188.html>

27. International Organization for Standardization. Members. SAC. China. Membership: Member body. URL: <https://www.iso.org/member/1635.html>

28. International Organization for Standardization. Resources. Publicly available resources. Vienna Agreement. URL: https://www.iso.org/resources/publicly-available-resources.html?t=OF7wvV-X6LuuN83VzEkv_3lzqOrVr-81T8F6C-Leo0jL3L9z5xmi0rAB1sxObxW6&view=documents#section-isodocuments-top

29. International Organization for Standardization. ISO/TC 272 Forensic sciences. Workshop. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817/x/catalogue/p/1/u/0/w/0/d/0>

30. International Organization for Standardization. Forensic Science International: ISO 21043. URL: <https://www.iso.org/standard/72041.html>

31. Forensic Science International. ISO/TC 272: Website. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817.html>

32. Guidance Document on Forensic Science. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2375244920300102>

33. Forensic Sciences – Standards and regulations. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817>

The article was received by the editors 16.09.2024

The article is recommended for printing 18.10.2024